

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu

zakázka č. 2119 (pracoviště 01240, činnost 1210)

Nadstandardní aktivity v mateřských školách – výzkum současného stavu

Odpovědný řešitel: PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.
Ústav primární a neprimární edukace, PdF UHK

Studenti magisterského studia na PdF UHK: 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Pedagogika předškolního věku, PdF UHK:

Petra Rosová
Jitka Mařáčková
Eva Hrubá

Celková částka přidělené dotace: 10 000,- Kč

1. Formulace výzkumného problému

Výzkumný cíl:

Provést analýzu současné nabídky nadstandardních aktivit v mateřských školách se zaměřením na spektrum nabídky, organizaci a zajištění.

Konkrétní cíle:

- Provést výzkum nadstandardních aktivit v mateřských školách
- Analyzovat nabídku nadstandardních aktivit na základě ŠVP
- Analyzovat organizaci a zajištění nadstandardních aktivit
- Získané výsledky statisticky zpracovat

Sekundární cíle:

- Rozvíjet schopnosti studentů potřebné pro realizaci vědeckovýzkumných projektů (sociálně psychologické dovednosti při práci v terénu, kognitivní dovednosti při práci s informacemi).
- Prezentovat výsledky v odborném periodiku (Media4YOU) a na vědecké konferenci.

2. Stručný postup při řešení projektu

2.1 Studium dostupných materiálů k dané problematice

Na základě studia dostupných materiálů k dané problematice – nadstandardní aktivity v MŠ jsme provedly výzkum nadstandardních aktivit v mateřských školách. Předškolní vzdělávání v mateřských školách se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), který vymezuje hlavní požadavky, podmínky, principy, cíle a pravidla institucionálního vzdělávání dětí předškolního věku. V návaznosti na RVP PV využívají pedagogové další metodické materiály pro předškolní vzdělávání např.: Manuál pro přípravu školních (třídních) vzdělávacích programů (VÚP, 2005) a Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem pro mateřské školy (VÚP, 2006). Dokumenty – manuály obsahují

společnou projekci komplexních a dílčích cílů a preferují aktivity pedagogického působení v podobě aktivního, činnostního, zážitkového, sociálního, situačního a kooperativního učení.

2. 2 Metodologie výzkumu

Cílem výzkumu bylo provést analýzu současné nabídky nadstandardních aktivit v mateřských školách se zaměřením na spektrum nabídky, organizaci a zajištění.

Využita byla výzkumná dotazníková metoda. Dotazník obsahoval celkem 27 otázek, které podrobně analyzují organizaci a zajištění nadstandardních aktivit v mateřských školách v ČR a zároveň vedou k závěrům určeným pro pedagogickou praxi mateřských škol.

Výzkumný vzorek tvořilo 567 respondentů téměř ze všech krajů v České republice (mimo Zlínskému kraje). Velké množství respondentů - vedoucích pedagogických pracovníků se podařilo oslovit prostřednictvím mailu vytvořením on-line verze dotazníku.

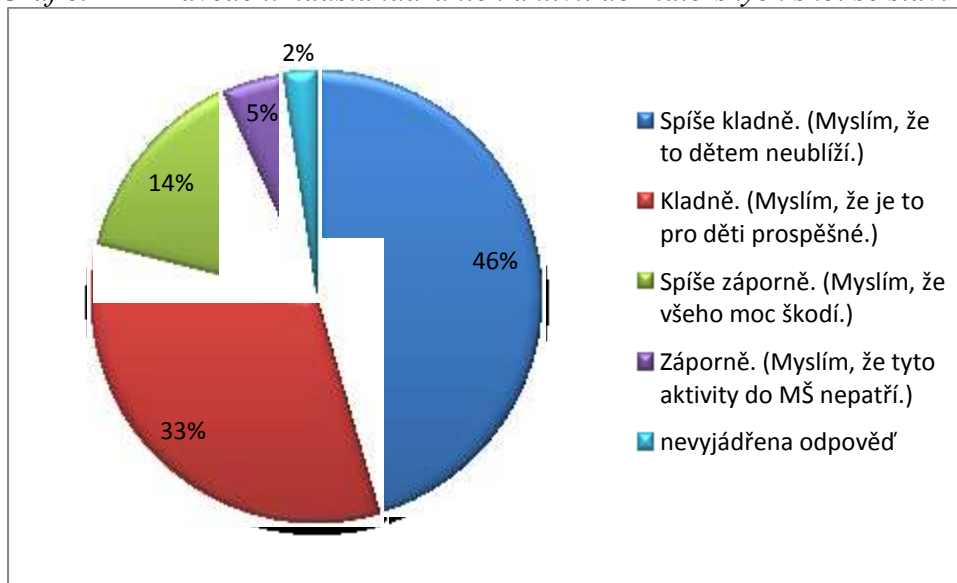
Analýzovala se nabídka nadstandardních aktivit na základě ŠVP a v souladu s RVP PV, jejich organizace a zajištění. Získané výsledky se vyhodnocovaly a zpracovaly do přehledných grafů.

2. 3 Výzkumný soubor a výsledky výzkumu

V následujících grafech jsou uvedené vybrané a nejdůležitější výsledky výzkumu:

Otázka č. 5: K zavedení nadstandardních aktivit do mateřských škol se stavím

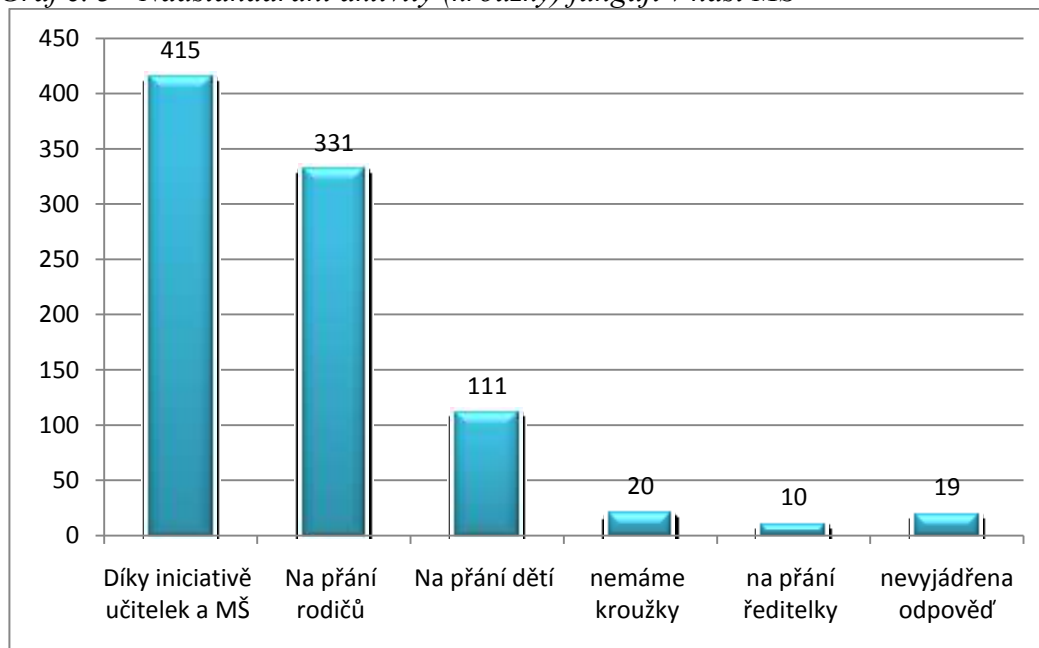
Graf č. 2 - K zavedení nadstandardních aktivit do mateřských škol se stavím

Komentář: Graf ukazuje, že větší počet respondentů (46% a 33%) se staví kladně k zavedení **nadstandardních aktivit do mateřské školy**. Záporně se vyjádřilo 19% respondentů. U 2% respondentů byla nevyjádřená odpověď. **Kladné názory a postoje k zavedení nadstandardních aktivit se předpokládaly, ale ne v takovém vysokém počtu (79%).** Pro zajímavost uvádíme některé názory respondentů, které dokazují, že se o zavedení kroužků přemýšlí. Napsali: „kladně-pokud mají zájem děti a ne pouze rodiče, souhlasím za předpokladu, že nenarušují běžné aktivity, domnívám se, že kvalitní ŠVP zcela stačí., je to zastupování rodičů, kteří se dětem nevěnují.“

Zajímavý pohled přináší **otázka č. 6: Nadstandardní aktivity (kroužky) fungují v naší MŠ**

Graf č. 3 - Nadstandardní aktivity (kroužky) fungují v naší MŠ

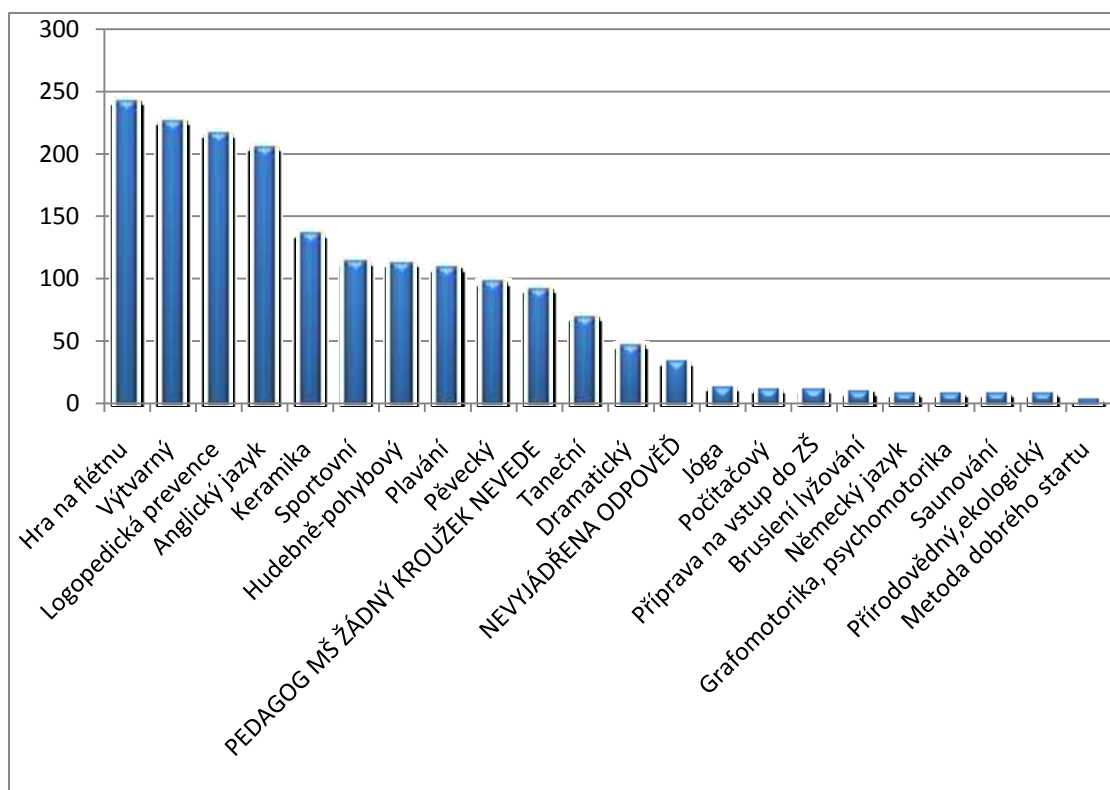

Komentář: Graf ukazuje, že nadstandardní aktivity (kroužky) v MŠ vznikly převážně z iniciativy učitelek a na přání rodičů. Výsledné názory respondentů zrcadlí nedávnou situaci v mateřských školách, kdy se nadstandardní aktivity nabízely především proto, aby mateřské školy vyhověly nárokům a požadavkům rodičů a aby si podle toho rodiče vybrali mateřskou školu pro své dítě.

Důležitou problematikou bylo vedení nadstandardních aktivit – kroužků. Otázky směřovaly k vedení kroužků - zaměstnanec pedagog nebo externista, předškolní pedagog apod.

Otázka č. 7: Kroužek vede zaměstnanec pedagog MŠ

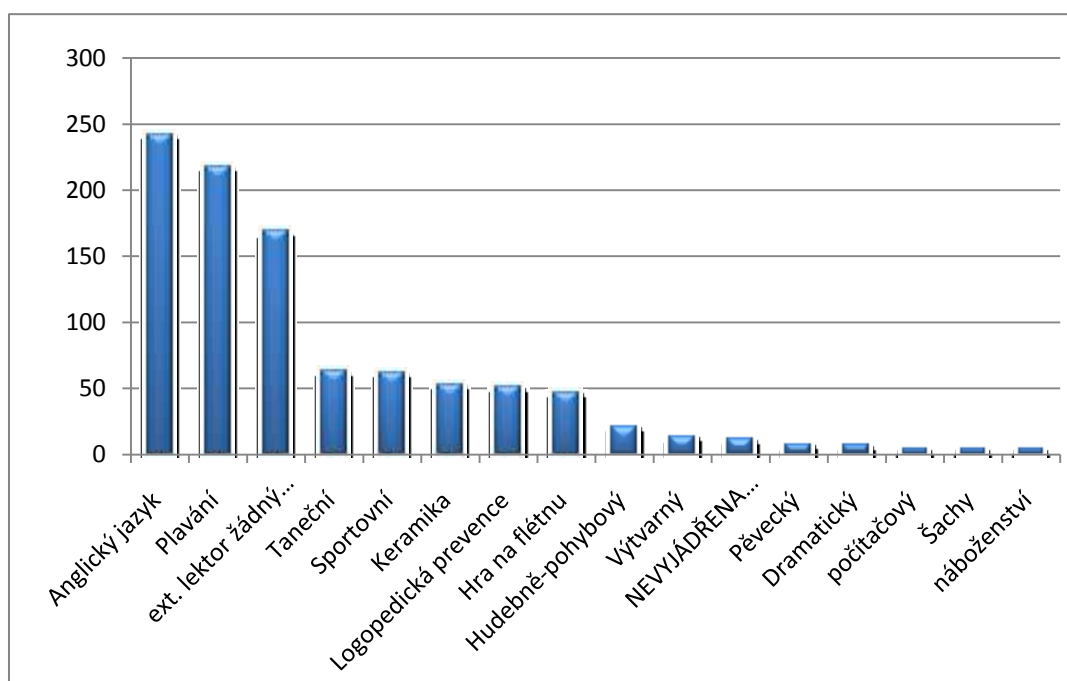
Graf č. 4 - Kroužek vede zaměstnanec pedagog MŠ

Komentář: Graf zobrazuje, že učitelky MŠ vedou nejvíce kroužky – hra na flétnu (242), výtvarný (226), logopedická prevence (216), anglický jazyk (205), keramika (135) atd. Překvapením je, že 205 respondentů uvedlo, že předškolní pedagog vede anglický kroužek.

Otázka č. 8: Který kroužek vede externí lektor

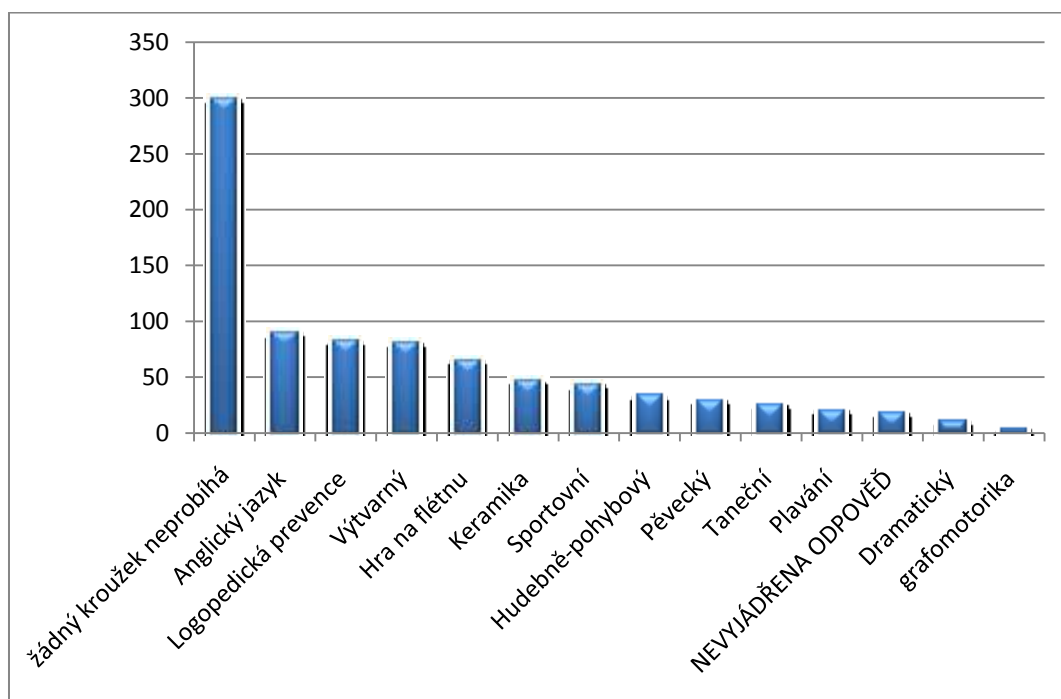
Graf č. 5 - Který kroužek vede externí lektor

Komentář: Graf ukazuje, že kroužky anglického jazyka vedou externí lektoři v počtu 241 a kroužek plavání vede 217 lektorů. Další významnou skupinou tvoří 168 respondentů, kteří odpovídali, že v mateřské není žádný externí lektor. Graf dále zobrazuje vedení kroužků externím lektorem ve větší míře u tanečního (62), sportovního kroužku (61), keramiky (52), logopedické prevence (51), hry na flétnu (46). Potěšitelné je vedení logopedické prevence, protože je velmi potřebná právě v současné době u dětí v předškolním věku.

Otázka č. 13. Kroužek probíhá mimo rámec pracovní doby pedagoga

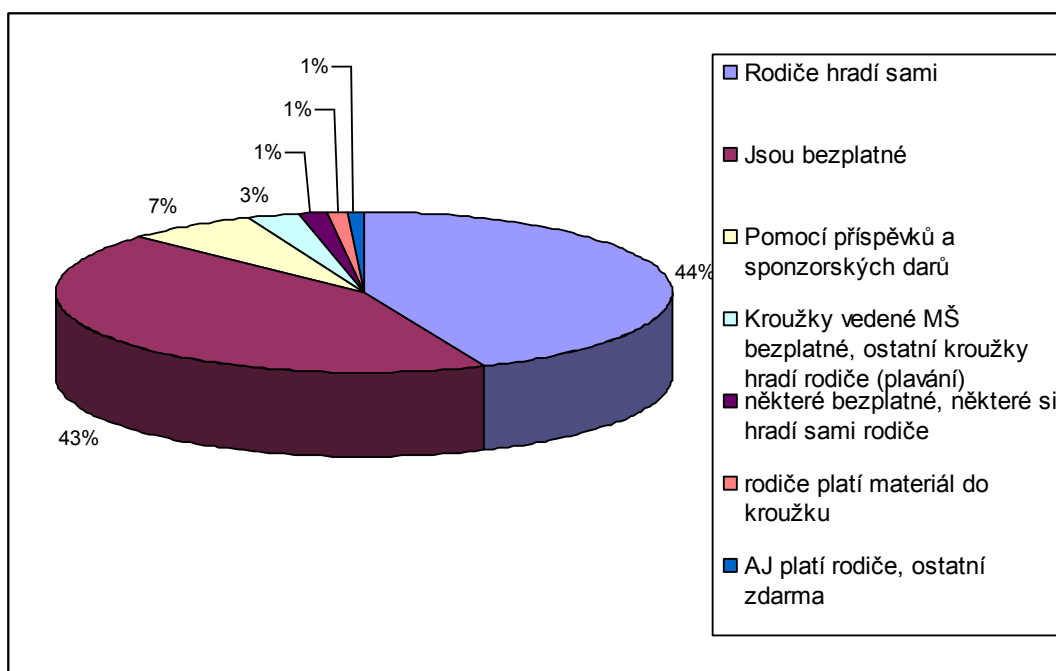
Graf č. 6 - Kroužek probíhá mimo rámec pracovní doby pedagoga

Komentář: Graf poukazuje na skutečnost, že v 299 případech neprobíhá žádný kroužek mimo rámec pracovní doby pedagoga a tím většina kroužků se koná v rámci pracovní doby pedagoga. Kroužek anglického jazyka, logopedické prevence a výtvarný se také vícekrát organizuje mimo rámec pracovní doby pedagoga.

Otázka č. 24: Financování kroužků

Graf č. 7 - Financování kroužků

Komentář: Graf ukazuje, že 44% kroužků si v mateřské škole rodiče platí sami a 43% kroužků je bezplatných. Dalších 7% se platí pomocí příspěvků a sponzorských darů, 4 % jsou rozlišené v platbách na polovinu – platí rodiče a MŠ. U 1% si rodiče hradí materiál a 1% uvedlo, že jen Anglický jazyk si rodiče platí a ostatní kroužky jsou zdarma.

Literatura:

BEAN, R. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-035-9
 EGER, L. *Strategie rozvoje školy*. Plzeň: Cechtuma, 2002. ISBN 80-903225-6-5
 HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Manažer v organizaci. Poznatky a metafory k rozšíření obzorů vedoucích pracovníků*. Hradec Králové: PdF UHK, 2007. 84 s. ISBN 978-80-7041-417-0
 HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0
Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]: VÚP Praha 2004. Dostupné na www: <<http://www.msmt.cz>>

2.4 Závěr

Výzkum potvrdil skutečnost, že nadstandardní aktivity – kroužky v mateřských školách téměř ve většině MŠ v ČR **probíhají** a že jen 2% z dotázaných 563 respondentů o zavedení kroužků zatím jen přemýšlí nebo umí zdůvodnit, proč je neorganizují. Jen 12 respondentů uvedlo, že nevedou kroužky, ve 38 případech nepotřebují, protože mají kvalitní ŠVP a nadstandardní aktivity jsou součástí Školního vzdělávacího programu. Z toho vyplývá, že MŠ jen ojediněle realizují nadstandardní aktivity zakomponované do obsahu ŠVP a tím nepotřebují organizovat kroužkovou činnost.

Výsledky dále ukázaly, že většina kroužků probíhá v pracovní době pedagoga, ale zároveň jsou pod vedení externích lektorů. Pozornost by si zasloužila také skutečnost, že z 563 dotázaných uvedlo 467 respondentů, že žádný kroužek neprobíhá **po provozní době MŠ**. To znamená, že se nadstandardní aktivity organizují v provozní době MŠ většinou do 16 hodiny a velmi málo kroužků je určených pouze pro společné aktivity předškolních dětí a rodičů. Zjištěnou skutečnost můžeme označit jako problém a zároveň jako výzvu pro mateřské školy.

Z hlediska zapojení studentů do výzkumného šetření je třeba konstatovat, že se podařilo rozvíjet jejich schopnosti potřebné pro realizaci vědeckovýzkumných projektů hlavně kognitivní dovednosti při práci s informacemi a zároveň prezentování vybraných výsledků v odborném periodiku - Media4YOU.

Uvádím komentář spoluautorky: V současných podmínkách mateřských škol, kdy je často ve třídě až 28 dětí, představují kroužky pro pedagoga možnost odborné práce se skupinou dětí o menším počtu. Děti mohou být samostatnější, projevit svá přání a zájmy a pedagog má podmínky vymýšlet složitější činnosti než ve velké skupině.

Podmínkou je, aby možnost pracovat v kroužku měly všechny děti dle zájmu a organizace kroužků neprobíhala na úkor herních činností a psychohygieny dětí.

Bc. Eva Hrubá

Komentář spoluautorky: Sdílím názor k problematickým podmínkám mateřských škol vzhledem k počtu dětí na třídách a možnosti individuální práce s dětmi. Jistě by bylo dobré situaci v mateřských školách adekvátně posoudit a přehodnotit normativy dané MŠMT a jednotlivými kraji tak, aby se učitelky mohly věnovat více individuální a skupinové práci s dětmi ve třídě, kterou nahrazují nadstandardními aktivitami, přesuny mezi třídami a složitou a nevhodnou organizací těchto aktivit na školách.

Bc. Petra Rosová

Komentář spoluautorky: Výsledky ukázaly přehnanou realizaci kroužků v mateřských školách a k tomu vidím dva zásadní důvody. Většina mateřských škol v rámci dobrého jména na veřejnosti podléhá nátlaku rodičů, kteří by na ně chtěli převést větší část své zodpovědnosti za všestranný rozvoj dítěte a někdy ani netuší, co všechno děti v rámci běžných denních aktivit zažijí. Dalším nemalým problémem je velký počet dětí na třídách, při kterém se opravdu těžko pracuje individuálně a skupinově. Navíc současným trendem práce s dětmi nejenom v MŠ ale i ZŠ a ZUŠ je bohužel i směřování na výsledky a úspěchy dětí než na prožitek při běžných činnostech, který se těžko měří a prezentuje.

Výhodou nadstandardních aktivit je možnost nerušeně pracovat v menším kolektivu s lepšími výkony dětí, využívat náročnějších technik a postupů a dát více prostoru nadaným dětem, případně do této aktivity zapojit i rodiče. Na vesnických školách kroužky řeší špatnou dosažitelnost volnočasových center a ve smíšených třídách je to jediný čas, kdy se pedagog věnuje pouze předškolním dětem.

Myslím si, že bez kroužků by se ve školách pracovalo volněji a pohodověji, ale na některé aktivity by se nedostalo a to by bylo škoda. Úplné vyčlenění kroužků z mateřských škol si nedovedu představit. Proto bychom se v současnosti měli zaměřit na osvětu rodičů, na jejich spoluúčast při školních aktivitách, následně na snížení počtu kroužků, na vyřešení vhodné doby realizace, na dostatečnou aprobaci učitelů z vlastních řad i jejich oficiální odměňování.

Bc. Jitka Mařáková

Předpokládáme, že další prezentace výsledků výzkumu směrem k pedagogické veřejnosti bude vést vedoucí zaměstnance mateřských škol k zamyšlení se nad přílišnou organizací programu dne dítěte předškolního věku v mateřské škole vzhledem k jeho psychohygieně a specifické potřebě hrát si.

3. Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Na základě řešení vznikl a vyšel článek v časopise Media4u Magazine, ročník 7, č. 4/2010, s. 27-29. ISSN 1214-9187 je zadaný v OBD s vazbou na RIV.

Výsledky ukázaly velkou pestrost a složitost nabídky nadstandardních aktivit – kroužků v mateřských školách v ČR. Zjištěné skutečnosti zobrazují problémy v organizaci a zabezpečování nadstandardních aktivit v MŠ. U pedagogické veřejnosti bude potřebné prezentovat další konkrétní výsledky výzkumu, aby je vedly k hlubšímu zamyšlení se nad realizací a organizací kroužků v rámci ŠVP u každé mateřské školy. Návrhy na zakomponování nadstandardních aktivit do projektů v ŠVP je možné shlédnout na vyžádání v Power-pointových prezentacích u autorek jako inspiraci pro varianty možného řešení v mateřských školách.

Výstup:

HORNÁČKOVÁ, V., HRUBÁ, E., MAŘÁČKOVÁ, J., ROSOVÁ, E. : Nadstandardní aktivity mateřských škol v návaznosti na kulturu školy. *Media4u Magazine*, 4/2010. ISSN 1214-9187

Příspěvek byl zadán do OBD viz. příloha č. 2 (Export z OBD)

4. Přehled realizovaných výdajů

- a) Stipendium - odměna studentům: za aktivní spolupráci na specifickém výzkumu (příprava dotazníku, distribuce a společné zpracovávání výsledků a výstupního článku):

Petra Rosová	2 000,- Kč	
Jitka Mařáčková	2 000,- Kč	
Eva Hrubá	2 000,- Kč	
Celkem za stipendia		6 000,- Kč

- b) Spotřební materiál: papíry, desky, archivační boxy, bločky (vzhledem k tomu, že plánovaná finanční částka 1500,- Kč na odměnu řešiteli a 1000,- Kč na konferenční poplatek se z důvodů nekonání konference k problematice předškolního vzdělávání do konce roku 2010 nemohla vyčerpat, nákup některých prostředků byl levnější a došlo k odmítnutí odměny pro řešitele, převedla se finanční částka na základě souhlasu na zakoupení literatury a dalšího kancelářského materiálu. – povoleno dne 13. 12. 2010)

Spotřební materiál – kancelářské zboží	906,36,- Kč
Spotřební materiál – kancelářské zboží	960,- Kč
Celkem za literaturu	1 753,- Kč

- c) USB flash paměť (4GB): **390,- Kč**

Celkem realizované výdaje: 10 009,36,- Kč

Přílohy:

- a) Příloha č. 1 - Publikační výstup – příspěvek z Media4u Magazine 4/2010
b) Příloha č. 2 - Výpis z OBD – výsledek publikační činnosti podpořené projektem
c) Příloha č. 3 - Výsledovka z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace (pracoviště 01240, zakázka 2119, činnost 1210)

Datum: 3.1.2011

Podpis odpovědného řešitele:

Hornáčková